

CSERÉPFALU FÖLDRAJZI NEVEINEK TÖRTÉNETI-ETIMOLÓGIAI SZÓTÁRA

MIZSER LAJOS

Cserépfalu földrajzi neveit gyűjtöttem össze 1248-tól 1864-ig. Az anyag századonkénti megoszlása nem egyenletes. 1248 után a 18. század utolsó negyedéig alig van adat. Legtöbb természetesen az 1800-as évekből van. Az 1864-es Pesty-féle gyűjtéssel zártam. A falunak több földrajzi neve van, mint amennyi itt szerepel, csak éppen nem tartották fontosnak feljegyezni, pedig 1864 előtt meglehettek már, mint pl. Akol-lápa, Huta-lápa stb. Ezeket itt nem hozom. A területet jól ismerem, hiszen itt nőttem fel, sokszor jártam a helyszíneken is. Ennek ellenére sem sikerült minden földrajzi nevet megfejtennem, más esetben is csak óvatos voltam, és csak valószínűsítettem. Egyébként a község teljes földrajzinév-anyagát – magyarázat nélkül – közöltem a Cserépfalu hét és fél évszázada című kötetben (lásd Források és irodalom alatt!). Legelőször is nézzük magát a falut!

IV. Béla király által 1248-ban kiadott és Károly Róbert által 1326-ban megerősített oklevelében szerepel a község neve először *Cherep* formában. Azt is megtudjuk, hogy Cserép első ismert birtokosa Crispinus fia Egyed volt. Tőle vásárolta meg Katapán egri püspök, és végrendeletében az egri püspökségre hagyta. A végrendelet a tartalmát ismerjük, de az eredeti szöveg nem maradt ránk. Mivel Katapán 1216-ban meghalt, tehát Cserép a 13. század elején már megvolt. A falu neve a 16. század utolsó harmadáig következetesen *Cserép* volt – a helyesírási változatokat nem számolva. 1578 és 1594 között Cserépalja (*Czerep allya*) is volt a neve a Cserép mellett. A Cserépfalva (*Czerepfalua*) adat 1605-ben bukkan fel, s ebben a században a Cserép mellett egyre gyakoribbá válik a Cserépfalva. A Cserépfalu forma 1662-ben fordul elő először (*Cherep faluban*). Ezek után a Cserép alak állandósul, és csak néha bukkan fel a Cserépfalva. Az 1864-es leírásból idézek: „A község neve köznyelven Cserép, írásban pedig Cserépfalu” (ma is így van). A keltezésben pedig ez áll: „Kelt Cserépfalván”. Maga a Cserép név személynévi eredetű, ezt megerősíti még a Cserépfalva forma is.

Alvég 'a falunak a templomtól délre, Bogács felé eső része'. Ejtése: *Alvéig*. 1753, 1864: *Alvég*. Az 1700-as évek közepétől kezdtek erre a helyre építkezni. Jelentése: 'alsó falurész'. Hivatalosan nem, de szóban ma is él.

Apasoma 'a Magas-tetőtől a Vata-völgyig húzódó erdőrészt'. 1788: *Apa soma*, 1820: *Apa Soma*, 1784: *Apasoma*. Egy közelebből meg nem nevezett apának a somfákkal benőtt területe volt. Legmagasabb pontja 580 m.

Aranygomb 'hegyoldali szőlőterület a Hór-völgy bejáratától balra'. Ejtése: *Arangomb*. 1846: *Aranygomb*, 1859: *Arany gomb*, 1864: *Aranygomb*. Az 1770–71-es összeírás Aranygombot még nem sorolják fel a szőlőhegyek között, tehát a XIX. század elején telepíthették. Az 1864. évi leírásban ezt olvashatjuk róla: „Szőlőhegy, zamat, szín s erőre nézve legjobb, legkellemesebb bort terem”. Ezt a szólás is megerősíti: *Nem mindenkinek van a Zarangomba szőlője* 'az Aranygombon termelt bor minősíti a szőlőtulajdonost'. A *gomb* szónak volt a régiségben 'gyümölcs' jelentése is. 1764-ben nem véletlenül panaszkodtak a cserépiek: „sokat erő gyümölcs fáink kivágattak”. Azaz ez a

terület eredetileg gyümölcsös volt. Érdemes megjegyezni, hogy Bükkaranyoson is volt és van is Aranygomb nevű szőlőhegy.

Áruló bolt 1820: *Áruló bolt*. Vegyesbolt lehetett a község belterületén. Nem tudhatjuk, hogy hol állott.

Bácsvár 'az Apasomától északnyugatra fekvő öbölszerű, délkelet–délnyugati kitettségű hegyoldal, magassága 645 m'. Ejtése: *Bádzsvár*. 1788: *Básvár tető*, 1864: *Básvár*. Mai része: *Bácsvár-orom* 'a Bácsvár legmagasabb pontja, 657 m'. Nevének eredete ismeretlen.

Baglyas 'az Őr-hegy és a Miklós luga közötti két hegy'. Ejtése: *Bagjoss*. Részterületei: 1788: *Baglyos lápa* 'délkelet–északnyugati irányú lápa', 1844: *Baglyos tető*. Mai további részterületei: *Kis-Baglyas* '604 m magas hegy', *Nagy-Baglyas* '667 m magas hegygerinc'. Nyilván sok bagoly lehetett itt.

Baglyos 'déli-keleti irányú domboldal Cserépváralja felé'. 1848, 1859, 1864: *Baglyos*. Részterülete: *Baglyos-lápa* 'észak–déli irányú völgy, szántó'. A terület a baglyoktól kapta a nevét.

Balóca 'a falutól nyugatra eső domb'. 1771, 1864: *Balócza*, 1848: *Balocza*, 1841. „Szétfüves tető mely balyostyának is neveztetik”. A balyostya szó a Balóca elírása, elhalálása. A név szláv eredetű: a blatyce 'kis tó' átvétele, illetve magyarosodása. A Balóca legmélyebb részén volt a *Balóca-tó*, innen származik a meglehetősen régi elnevezés. Hívják még *Balokcá*-nak is, mondván, hogy a községtől balra esik, de ez csak utólagos népi magyarázat. Az ország több helyén is találunk *Baláca*–*Balóca* földrajzi nevet.

Békaháza 'nyugat–délnyugati irányú erdőterület, Káccsal határos'. 1788: *Béka háza*, 1814: *Belda háza*, 1820: *Belda háza*, 1820: *Béka Háza*, 1841: *Béka ház*, 1864: *Békaháza*. Az 1814-es adat lehet az eredeti: *Belda* vagy *Belda háza*. E területen lehetett egy Belda nevű erdőmesternek a háza. A szokatlan Belda házát értelmesítették Béka házára. Bár meg kell jegyezni, hogy a Béka családnév előfordul a régiségben, még ha ritkán is, de nem itt.

Bekecs 'a Nyomó déli oldalán levő szőlő és gyümölcsös'. 1771: *Bekets vinea*, 1820: *Bekets*. A néphagyomány azt tartja, hogy megművelésekor le kell vetni a bekecset. A magyarázat egyszerűbb: 1655-ben Bekecsi Pál volt a falu bírása (később is előfordul a neve). Ő telepíthette a szőlőt és gyümölcsöst, vagy az övé is volt. A Bekecsi-szőlő kifejezésből alakult ki a Bekecs elnevezés.

Belsősor 'a falunak a Hór-pataktól keletre eső része'. 1815: *Belsősor*. Hivatalosan nem, de szóban ma is él. Eredetileg csak az egyik oldala volt beépítve, később már mind a kettő. Nevezték Vízetűl-nak is.

Belyvács 'kelet–délkeleti irányú hegyoldal a Baglyastól északkeletre, egy része Kisgyórhöz tartozik'. Ejtése: *Bějvács*, *Béivács*. 1827–1830, 1844: *Belyvács*. Részterületei: 1788: *Belvás tető*, 1820: *Belyvács Tető* 'a Belyvács legmagasabb része'. 1788: *Bélvág kút* (elírt adat), 1814: *Belyvács kút*, 1851: *Belvács kutja*, 1864: *Belyvács* (forrás) 'bővizű kút a Belyvács-rét északi oldalán'. 1788: *Bélvás verő* 'a Belyvács déli oldala', a verő szó jelentése: 'napnak kitett hegyoldal'. Mai további részei: *Belyvács-rét* 'tisztás a Belyvácon', *Belyvács-völgy* 'rövid, észak–déli irányú völgy' *Felső-Belyvács-lápa* 'nyugat–keleti irányú lápa, a Vékony-bércre lejt'. A Belvács–Belyvács szó jelentése ismeretlen.

Bendegár 'dél–nyugati kitettségű száraz, köves hegyoldal a Hármás-fertől nyugatra'–1788, 1820, 1864: *Bendegár*. Mai részterületei: *Alsó-Bendegár-lápa* 'a Bendegár

déli részén a Móhalma-völgybe torkolló lápa', *Felső-Bendegár-lápa* 'a Vékony-bércre lejtő lápa'. A Bendegár név eredete ismeretlen.

Berek 1864: *Alsó berek, Felső berek*. Azonosak az Alsó- és Felső-réttel. Ejtése: *Berék*. A többit lásd Rét alatt! A berek szó jelentése: 'vizenyős terület, rét'.

Berezd-tető 'délen a Baglyos, északon a Mész-tető határolja'. Ejtése: *Bërész-tetőü*. 1771: *Berecz Tető*, 1841, 1842, 1843, 1859: *Berezd tető*, 1864: *Berezd-tető*. Részterületei: 1858, 1864: *Berezdalja* 'a Berezd-oldal nyugati részétől a patakig nyúló terület' 1841: *Berecz oldal*, 1848: *Berezd oldal*, 1864: *Berezdoldal*, 1848: *Berezdóldalfark* 'a berezdi kőbánya', 1864: *Berezd part*: azonos a Berezd-oldallal. Mai részei még: *Berezdalja út* 'a Berezd alatt húzódó utca', hivatalos név, *Bërëzd-Berék út* 'a berezdi pincékhez vezető út. A Berezd név keleti szláv eredetű: bereszt 'szilfa'. Egykor sok szilfa lehetett itt. A *Berecz* adatok elhallás eredményei.

Bodzás 'Cserépfalu és Kács területén levő hegy'. 1248: *bozyasheg* [egykori ejtése: *bozjáshëgy*], a 18. század vége: *Bodzás rét* 'a Bodzás kisebb része'. Ejtése: *Boddzás*. A terület a jellegzetes növényéről, a bodzáról (*Sambucus nigra*) kapta a nevét még a 13. században. Mai részterületei: Cserépfalun: *Bodzás-rét, Bodzás-tető*, Kácson: *Bodzás-lápa, Bodzás-rét, Kis- és Nagy-Bodzás*.

Borház 1764: *Borháznál, bor ház*. Valószínűleg a Pást-gödörben volt egykori dézs-mapincével azonos.

Büdös-tó 'a Dóc déli oldalán levő vizenyős terület'. A 18. század vége: *Büdös tó rét*, 1814, 1848: *Büdös tó*. A vízben elkorhadtnövények kellemetlen szagáról kapta a nevét.

Cigány 'nyugati kitettségű domb az Ispán széle és a Garázda között'. Ejtése: *Cigáⁿ*. 1770: *Czigány berke promonthorium*, a 18. század vége: *Czigány berk szőlő*, 1820: *Czigány berke*, 1864: *Czigányberek*. Részterülete: 1848: *Czigányszőlő alja*. A néphagyomány azt tartja, hogy a termés itt nem megbízható, azaz: cigányodik, hazudik. Az 1700-as évek második harmadában szegkovács cigányok telepedtek le a falun kívül ezen a helyen. Nem sokáig voltak itt, mert a sok tolvajlás miatt presbiteri határozattal kitiltották őket a faluból. Előbb Cserépváraljára mentek, majd Sály-Latorban telepedtek le. A 19. század legeleje óta nem lakik cigány a faluban.

Cinegés 'a Hidegkúttól keletre fekvő domb, legelő'. Ejtése: *Cinëgëis*. 1820, 1841, 1864: *Czinegés*, 1844: *Czinegësig*. Nevét az ott található sok cinegétől kapta.

Csákány 'az Alsó- és a Felső-Csákány közös neve a Magas-tetőtől délnyugatra'. Ejtése: *Csákáⁿ*. 1827-1830, 1844, 1864: *Csákány*. 1788: *Alsó csákány*, 1820, 1844: *Alsó Csákány* '641 m magas meredek hegy, a Hór-völgyig húzódik'. 1788: *Felső tsákány*, 1820, 1844: *Felső Csákány* '647 m magas hegy az Alsó-Csákánytól északra'. További mai részei: *Csákány-tető* 'a Felső-Csákány legmagasabb pontja', *Alsó-Csákány-lápa* 'észak-kelet-délnyugati irányban húzódó lápa, a Hór-völgybe torkollik', *Felső-Csákány-lápa* 'a Felső-Csákány közepén húzódó lápa. A terület sziklás, mészkőben gazdag, csákánnyal termelték ki az égetésre szánt mészkövet, így a munkaeszköz lett a névadás alapja.

Cseres 'a Lejtő-lápa része' (együtt szokták emlegetni vele). Ejtése: *Cserës*. 1788, 1864: *Cseres*, 1820: *Cseres erdő*. Sok cserfa lehetett ezen a helyen, nevét innen kapta.

Cserje a XVIII. század vége: *Cserje*. Csak egyszer bukkan fel, nem tudjuk lokalizálni. Nyilván bozótos terület volt. Talán a Galagonyással lehet azonos.

Csurdóka 'az Ör-hegy déli, dombos része, szántó'. 1771, 1832, 1842, 1843, 1864: *Csurdóka*. Mai részei: *Kis-Csurdóka* 'a Cseresznyés-patak melletti terület', *Nagy-*

Csurdóka 'az Őr-hegy és a Kis-Csurdóka közötti terület'. Szólás: *Csurog a Csurdóká* 'megindult az olvadás, közeleg a tavasz. A Csurdóka a csurog~csordul ige származéka, amely játszi szóképzéssel keletkezett.

Csürkert a 18. század vége: *Csür kert*. Nem tudható a pontos helye. Talán a felvégesi kertek mögött levő Szérűvel lehet azonos.

Derecske 'észak-északnyugati irányú hegyoldal a Fiók-láppával szemközti részen'. 1788: *Beretzke tető*, 1864: *Derecske*. Mai részei: *Kis-Derecske* 'a Derecske északnyugati oldala', *Nagy-Derecske* 'a Derecske délkeleti oldala'. Szólás: *Meggyöttek a Derecskéiről* 'megkezdődtek az őszi deres idők'. Maga a Derecske név a derék 'hosszan elnyúló talaj-kiemelkedés' szó képzett alakja: Derékcse > Derecske.

Dóc 'dombvonulat Cserépfalu nyugati határán, egy része Noszvajhoz és Bükkzsérhez tartozik'. Ejtése: *Dauc*. 1814, 1829/30, 1842, 1843, 1848, 1864: *Dócz*, 1841: *Dótz*, 1852: *Dótzon*. Részterületei: 1841: *Dócz fenék*, 1841: *Dótz fenék*, 1842, 1864: *Dóczfenék* 'a Nádas folytatása dél felé a Dóc keleti részén', a fenék szó jelentése itt: 'lapos terület állandó vízállással', 1864: *Dóczpart* 'a Dóc Cserépfalu felé lejtő része'. További mai részterületei: *Dóc-kút* 'gémeskút a Dóc keleti aljában', *Dóc-rét* 'kisebb rét a Dóc-fenék és a Hosszú-Dóc között', *Dóc-vég* 'a Dóc-rét déli része', *Hosszú-Dóc* 'domboldal a Dóc-fenék és a Középső-Dóc északi vége között'. *Középső-Dóc* 'a műút és a Dóc-fenék közötti rész'. A Dóc név jelentése: 'kisebb kiemelkedés'. A térszinforma volt a névadó.

Egres-lápa 'a Hór-völgyre lejtő lápa az Egres alatt a Kis-réttől délkeletre'. 1788: *Egres lápa*. Részterülete: *Egres* 'Bükkzsérrel határos keleti irányú hegyoldal'. A terület az égerfáiról kapta a nevét. Az egres szó egyébként Cserépfalun 'éretlen szőlőfűrt'-öt jelent, a gyümölcsöt pedig büszkének hívják. Így semmi közük sincs az Egres-lápához. A lápa szó jelentése általában 'vízenyős völgy'.

Farkas-kő 'Cserépfalu és Cserépváralja határában levő Kis-Farkas-kőből (364) és Nagy-Farkas-kőből (364) álló magaslat'. Ejtése: *Farkas-keő*. 1248: *forkosku* [egykori ejtése: *forkoskü*], 1820: *Farkas Kő*. Részterületei: 1788: *Farkas kő völgy*, 1788: *Kis farkas kő*, *Nagy farkas kő*. Valaha sok farkas élt a környékén. A kő jelentése itt: 'szikla'. Mai részei Cserépfalun: *Farkas-kő*, *Farkas-kő-völgy*, *Kis-Farkas-kő*, Cserépváralján: *Kis- és Nagy-Farkas-kő*.

Fehér-hegy 'a Fehéres alja fölötti részt nevezték így'. Ejtése: *Fehir-hëgy*. 1848: *Fejérhegy és teteje*. A Fehéres aljáról nevezték el így.

Fehéres alja 'a Mész-árnyék nyugati lábánál fekvő sík terület'. Ejtése: *Fehires ajja*. 1864: *Fehéres alja*. Fölötte kóporos suvadás van, ennek fehér színéről nevezték el. Részterülete: 1834/5: *fejéres oldal* 'Mésztető nyugati részén levő domboldal'.

Felvég 'a falunak a templomtól északra, Bükkzsér felé eső része'. Ejtése: *Fëlvéig*. 1857: *Felvég*. Jelentése: 'felső falurész'. Hivatalosan nem, de szóban ma is így hívják.

Fénkő 'kelet-északkeleti irányú hegyoldal a Hór-völgy keleti részén a Kút-hegytől északra'. Ejtése: *Fëinkeő*. 1864: *Fenkő*. Részterülete: 1788: *Fénkő lápa* 'a Fénkő északi oldalán a Hór-völgybe torkolló lápa'. A terület az itt található kasza és kés élesítésére használható kövektől vette elnevezését, népi nevén: *fëinkeő* 'fenőkő'. Egyes leírásokban így is található: Fénykő, de ez tudákos magyarázat, mert fénykő szavunk nem is volt és nincs is.

Fidóc 'a Nyomó délkeleti lábától a pincéig húzódó terület'. Ejtése: *Fidouc*. 1832, 1841, 1842, 1843: *Fidócz*, 1841: *Fidótz*, 1848: *Fidócz*, 1864: *Fi-dócz*. A Dóctól nyugatra esik, jelentése: 'a Dóc fia, a kis Dóc'. Részterülete: *Fidóci pincék* 'pincesor a Fidócon'.

Fiók-lápa 'délkelet-északnyugati irányú lápa a Hidegpatakától délre'. Ejtése: *Fijók-lápa*. 1864: *Fióklápa*. Nevét a rövidségétől kapta. Mai részterületei: *Fiók-lápa-feje* 'a lápa felső oldala', *Fiók-lápa-orom* 'a Fiók-lápától északra eső terület'.

Földszakadás 'kelet-délkelet irányú hegyoldal, Bükkzsérrel határos'. Ejtése: *Föüccakadás*. 1820, 1844: *Föld Szakadás*, 1864: *Földszakadás*. A terület az egykori földcsuszamlás emlékét őrzi.

Füzérkő '449 m magas sziklás hegy a Hór-völgy nyugati oldalában'. 1248: *fyuzerku* [egykori ejtése: *füzérkü*], 1864: *Füzérkő*. Ejtése: *Füzéirkeő*. Az elnevezést a *füzér* 'fel-fűzött tárgyak sora' + a *kő* összetételből szokták magyarázni. Az első látásra valószínűnek is látszik. Ám más helyen is vannak hasonló alakulatok, s mégsem nevezik Füzér-kőnek. Sokkal inkább feltehető, hogy a Hosszú-völgyből folyó és a Hór-patakba torkolló *Füz ere* lehetett a névadó, tehát: 'a Füz-ér mellett/felett levő sziklák' lehetett az eredeti jelentés. Részterületei: 1788: *Füzérkő bértze*, *Füzérkő tető* 'a Füzérkő fölötti rész'.

Gábor-kő 'dél-délkeleti kitettségű hegyoldal a Baglyastól északra, legmagasabb pontja 551 m'. 1788, 1844: *Gábor kő*, 1820: *Gábor Kő*, 1864: *Gáborkő*. Részterületei: 1788: *Gábor kő tető* 'a Gábor-kő legmagasabb pontja', 1788: *Gábor lápa* 'a Gábor-kő nyugati oldalán húzódó lápa'. Az 1500-as évek második felében éltek Gábor családnévű emberek Cserépfaluban, az övék lehetett ez a terület. A *kő* jelentése: 'szikla, kiemelkedő sziklás rész'.

Galagonyás 'dél-délkeleti domboldali szántó, majd szőlő a Berezd-tetőtől délkeletre'. 1832: *Galagonyás föld*, 1841, 1842, 1843, 1848: *Galagonyás*. A néphagyomány szerint irtásföld, mégpedig a galagonyabokrok kiirtása után lett termőföld.

Galya 'a Galyák összefoglaló neve'. Ejtése: *Gajja*. 1820, 1841: *Gallya*, 1864: *Galyák*. Részterületei: 1844: *Gallyaköz* 'a Galyák találkozási pontja', 1844: *Gallyák ól-dala*, 1788, 1844: *Hosszu galya* 'a Galya legterjedelmesebb része'. 1788: *Ketske galya*, 1832: *Ketskés gallya*, 1841, 1844: *Kecskegallya* 'a Tós-Galyától keletre eső párhuzamos terület, sziklakibúvásokkal, kisebb barlangokkal'. Ejtése: *Kécskéizsgajja*. Kecskelegelő volt, innen az előtag megnevezése. 1788: *Kis galya*, 1841: *kis gallya* 'kis terület a Galyában'. 1788: *Tóos galya*, 1834/5: *Toós Galya*, 1841: *tós gallya*, 1844: *Toos Galya* 'északnyugat-délkeleti irányban húzódó 427 m magas hegyvonulat sziklakibúvásokkal'. Ejtése: *Tóuzsgajja*. A Tós előtagnak semmi köze sincs a tóhoz, hiszen száraz terület ez. Inkább a *torzs* 'fatörzs, törke, levágott növény földben maradt szára' jelentésű szó lehet a névadás alapja. A Galya további mai részei: *Galya alja* 'a Mocsáros úttól délre fekvő legelő'. Ejtése: *Gajja ajja*. Itt tartották a majálisokat (helyi nevén: majárizsokat), valamint a madarak és fák napját. *Galya-fertő* 'vaddisznódagonya a Galyában', *Galya-ház* 'romos ház a Tós-Galyában', *Galya-kapu* 'a Tós-Galya déli része', *Galya-kaszálók* 'hegygerinci legelő 397 m magasságban', *Galya-lyuk* 'kisebb barlang a Kecskés-Galya déli részén' (a lyuk, ejtve: *juk* jelentése 'barlang'), hivatalos neve: *Kecskés-galyai-barlang*, mely 15 m hosszú és átjáró jellegű. Feltárása során csontmaradványok és köeszközök kerültek a felszínre, *Galya-szikla* 'a Kecskés-Galya déli részén kiugró szikla'. A *galya* szó korai átvétel a szlávból, és régi nyelvünkben közszóként is használták (ma már csak földrajzi neveken él). Jelentése: 'fiatal fákkal benőtt hegytető; hegyi tisztás; kopár hegy'.

Garázda 'dél–délnyugati kitettségű domboldali szőlőhegy a Hór-völgy keleti bejáratánál'. 1770: *Garázda promonthorium*, a 18. század vége: *Garázda hegy*, 1811, 1820, 1859, 1864: *Garázda*, 1848: *Garázdaszőlő*. 1864-ben ezt írják róla: „Szőlőhegy, e község szőlőhegyei között legerősebb bora terem, mely garázdává szokta tenni az embert”. A néphagyomány is ezt tartja. Szólás is van róla: *A Garázda borát itta* 'a borivástól megvadult ember'. Valójában a szőlőhegyet egy, az 1500-as évek legvégén, a 1600-as évek legelején élt, Garázda Gergely nevű emberről nevezték el, aki a telepítője vagy tulajdonosa volt ennek a szőlőhegynak. Részterülete: 1834/5: *Garázda tető* 'a Garázda fölötti terület'. Ma is így hívják. Mai részterülete még: *Garázda alja* (ejtve: *Garázda ajja*): 'a Garázda és a Cigány közötti terület'.

Gyűr 'délekelet–keleti kitettségű hegyoldalon levő szántó a község déli részén'. 1859: *Györ*, 1864: *Gyür*. Ejtése: *Gyűr*. A néphagyomány azt tartja, hogy megművelésekor erősen gyürkőzni kell. Az igaz, hogy nehezen művelhető, de nem ez a névadás alapja. A ma már nem élő *gyür* szó jelentése 'domb, halom' volt. Tehát a térszínformáról nevezték el egykor.

Halyagos kukja 'a Felső-Simonszenivel szemközti hegyoldal'. Ejtése: *Hajagos kükja*. 1788: *Hajagos kuklya*. A *halyag* a hólyagfa (latinul *Staphylea pinnata*, egyéb népi elnevezései: apácabokor, fattyúpisztácia, hájagmogyoró, halálfej, hályogfa, halyogmogyoró, hályogmogyoró, hólyagmogyoró, hupolyagfa, klokocs, mogyorós hólyagfa, paptöki, pukkantó, pukkantófa, sörjefa) régi itteni elnevezése. Jellegzetes növény volt a hólyagfa ezen a helyen. Az utótagot figyelembe véve két jelentés lehetséges: 1. 'hólyagfás és csúcsos kiemelkedés, 2. 'hólyagfás köudvar'. A Gerecsében is van egy *Halyagos* nevű hegy.

Harangláb¹ 'a Vereskő-völgy, Bácsvár és a Galyák által bezárt terület, legmagasabb pontja 568 m'. 1788: *harang láb*, 1820: *Harang Láb*, 1864: *Harangláb*. A monda szerint a kunmadarasiak a török elől menekülve itt állították fel harangjukat, majd az itt tartott istentisztelet után itt is ásták el. Más azonban az elnevezés alapja. A *harangláb* egy szép virágú növény neve, latinul: *Aquilegia vulgaris*. Egyéb népi nevei: cámolý, galambvirág, gangabugya, gelesztáfü, gumóvirág, harangcámolý, Isten kalapja, Isten papucsa, keselyűvirág, vassfü. E növény bőségesen termett ezen a helyen. Izzasztó hatása, a magvait a rüh ellen használták. Mai részterületei: *Harangláb-fertő* 'az itt levő vaddisznódagonya', *Harangláb-ház* 'a gerincen levő faépítmény', *Simon kútja* 'a tisztáson levő agyaggödör': a hagyomány szerint annak a nyoma, hogy egy Simon nevű ember itt kereste a kunmadarasiak harangját. A Simon családnév volt, ma már ragadványnévként él.

Harangláb² 'mai templom helyén állt egykori harangláb'. 1754: *Harangláb*, „Vagyon Fa Tornýok és abban két harangok”, 1789: *harangláb*, 1812: „A *Harangláb*on vagyon két harang”. Alul kő-, felül faépítmény volt, melyet 1898-ban elbontottak.

Harcsa 'a Belyvács-völgygel és Káccsal határos hegy 623 m magasan'. 1788: *Hartsa bértz*. Részterülete: 1820: *Hartsa Óldal*, 1844: *Hartsa oldal* 'nyugati irányú hegyoldal a Belyvács-völgy határán'. A *harcsa* szónak semmi köze sincs a halhoz, hanem a szlovák *hrča* 'görcs, kiemelkedés' szó átvétele és magyarítása. Itt is a térszínforma játszott szerepet a névadásban.

Hármas 'az Alsó-Hármas, Felső-Hármas és Középső-Hármas összefoglaló neve'. 1864: *Hármas*. Részterületei: 1788, 1820, 1826/7, 1844: *Hármas tető* 'a Hármas legmagasabb része'. Mai részterületei: *Alsó-Hármas* 'a Felső-hármas folytatása a Mocsáros-házig', *Középső-Hármas* 'a Hármas-lápától délre eső erdőrészt', *Felső-Hármas* 'a

Magas-tetőtől keletre eső hegy, 583 m magasságban', *Hármas-lápa* 'a Móhalma-völgybe torkolló lápa'. A terület *Hármas* nevét onnan kapta, mert három részből áll.

Hármas-fertő 'az Őr-hegy és a Magas-tető közötti három dagonya a Hangyás-bérci út mentén'. 1788: *Hármas fertő*. Mivel három van belőle, ezért kapta ezt a nevet. A fertő szó jelentése: 'vizenyős, sáros terület, ahol a vaddisznók fürödni szoktak'.

Hárskút-lápa 'rövid, meredek lápa, az Odor-lápába torkollik'. 1788: *Hárskút lápa*. Mai részterületei: *Hárs-kút* 'kiszáradó, kis vízhozamú forrás a Hárs-oldalon', *Hárs-oldal* 'kelet felé néző, Bükkzsércel határos hegyoldal'. A névadó forrás mellett hársfák voltak valaha.

Hatház 'rövid utca a falu déli részén'. 1864: *Hatház*. A népi magyarázat szerint azért ez a neve, mert hat ház állt rajta. Eredetileg csak egy, ez volt had háza, azaz a falu védelmét szolgáló épület. A hat+ ház és a had + ház ejtése teljesen egyforma.

Hegyes-völgy 'észak–déli kitettségű domboldali szántó'. Ejtése: *Hëgyësvöügy*. 1832, 1842: *Hegyes völgy*, 1848: *Hegyes halom völgy*. Nevét a Cserépváraljához tartozó Hegyeshalom nevű hegytől kapta. Mai részterülete: *Hegyes-völgy-lápa* 'kelet–nyugati irányba húzódó szűk völgy'.

Helység háza 'az egykori községháza'. 1842, 1848: *Helység háza*. Leégéséről többször is tudósítanak. Valószínűleg a mai Polgármesteri Hivatal helyén állott.

Hideg-kút 'bővizű gémeskút a Galya aljai legelőnél'. 1640: *Hidegh kutnál* („Kaßallo réth”), 1820: *Hideg kútnál*, 1841: *Hideg kút*. Nevét feltűnően hideg vizéről kapta. Részterülete: 1844: *Hideg kut lapossán*, 1846, 1859: *Hideg kút laposa* 'a kút körüli legelő'. Egyéb mai részterületei: *Hideg-kúti híd* 'kis híd a Hideg-kút-tónál', *Hideg-kút-tó* 'a Hideg-kúttól északra fekvő teknő alakú völgy, időszakos vízállással'.

Hidegpataka 'észak–északkeleti hegyoldal, a Hór-patak mellett erdészházzal, a Közép-széktől északra fekszik'. 1820, 1844: *Hidegpataka*. Részterületei: 1851: *Hidegpatak*, 1864: *Hidegpataka* 'forrás és az ebből eredő patakocska, amely a Hór vizébe folyik', 1788: *Hideg pataka hegyese fara*, 1820: *Hideg pataka fara* 'a forrásnál levő köves rész', 1788: *Hideg pataka lápa* 'kelet–nyugati irányú, a Hór-völgybe torkolló völgy', ma *Hidegpataka-völgy*-nek hívják, 1864: *Hideg orom* 'a Hidegpataka legmagasabb része', ma már nem élő elnevezés. Az egész terület a forrásból táplálkozó Hideg-patakról kapta a nevét. Mind a forrásnak, mind a pataknak feltűnően hideg a vize.

Hór-patak 'Répáshutánál eredő patak, mely Cserépfalun, Bogácson, Mezőkövesden átfolyva a Kánya-patakba torkollik'. 1568: „iuxta fluvium *Hor*, 1759: rivulus *Horvize*, 1780 körül: *Hór patak* (modernizált adat!), 1788, a 18. század vége: *Hór vize*, 1729: rivulus *Hor völgyi patak*, 1820: *Hor vize*, 1851: *Hór vize*, 1864: *Hor víz*, *Hor vize*. A patak a völgytől kapta a nevét. A Hór-patak írásmód teljesen indokolatlan.

Hór-völgy 'észak–déli irányú völgy, a Gyertyán-völgytől Cserépfaluig terjed'. Ejtése: *Hor-vöügy*, a *Vögy*. 1844: *Horvölgyétől*, 1851, 1859: *Hór völgye*, 1858: *Hor völgy*, 1864: *Horvölgy*. Részei: 1848: *hórvölgyoldal* 'a Hór-völgy egyik oldala', 1770: *Horlapossa* szőlő, 1820: *Hor lapossa*, 1859: *Hór laposa*, 1864: *Horlapossa*, ejtve: *Hollapossa*. 'A Hór-völgy bejáratánál levő, Cserépfalu felé ellaposodó szőlőterület'. Nevezik *Horeleji*-nek is. Ma van *Alsó-* és *Felső-* része. *Horlaposa-útja* 'az ide vezető kocsút'. A *horh* szó már kiveszett nyelvünkéből. Egykori jelentése: 'két hegy közti szűk, szoros, mély hegyi út'. Ez teljesen megfelel a Hór-völgy jellegének. Nem lehet tudni, miért lett Hór-völgy a hivatalos neve.

Hosszú-part 'nyugat–délnyugat irányú domboldal a Berezd-oldaltól délkeletre'. 1841: *Hosszuparti legelő*, 1846, 1848: *Hosszúpart*, 1859: *Hosszu part*. Nevét nagyságáról és lejtősségéről kapta.

Hosszú-tövis 1640: *Hoßßu tövifnel*. Hosszan elnyúló bozótos (kőkenyes, galagonyás) terület lehetett. Ám azt pontosan nem tudjuk, hogy hol fekhetett, mindenetre közel a faluhoz.

Illés pallaga 'nyugat–délnyugati irányú hegyoldal a szőlők északi határán'. 1846, 1859: *Illés pallaga*. A 18. század második felében élt a faluban Illés nevű ember. Az ő elhagyott, egykor művelt földjét jelöli a megnevezés.

Imoly 'észak–északnyugati irányú hegyoldal a Belyvácstól északra, a teteje Kisgyórhöz tartozik'. Ejtése: *Imoj*. 1788: *Imolya bétze*, 1844: *Imoly bérce vereje*, azaz: az Imoly déli része', 1864: *Zimoly*: szóhatár-eltolódás történt: az Imoly > a Zimoly. Az *imoly* az élesmosófű (latin nevén: *Chrysopogon gryllus*, egyéb népi nevei: csigavérfű, élesfű, imla, imolya, mosófű, rókahátú fű, sikárfű) egykori helyi neve. Ennek a magas pázsitfűnek szívós mellékgyökereit régen sürolásra meg kefekötésre használták.

Iskola 1754: „A Parochia és az *eskola* Fából épültek és illendő gondviselés alatt vannak”. 1783: „Gyűlésben meghatározatott, hogy mivel a harangozás az *Oskolabeli* gyerekek nagy hátramaradásával esne kivált pedig halott temetés alkalmatossággal tőlük nem lehetne; tehát egy harangozónak a fogadása szükségess...”. 1789: *Oskolaház*. A Harangláb környékén lehetett. 1848: *Oskolafundus*, *Oskolatelek*. Az iskolát 1841-ben építették fel a mai templom közelében délre.

Ispán-szél 'dombos szántó a falu északi részén'. Ejtése: *Éspánszéili*. 1771: *Ispány Széli*, 1841: *Ispán szél*, 1842: *Ispány széle*, 1843, 1848: *Ispányszéle*, 1859: *Ispányszék*, 1864: *Ispányszéli*. Mai részterületei: *Belső-Éspán-széil* 'a Cigány és a Középső-Ispán-szél közötti terület', *Középső-Éspán-széil* 'a Külső-Ispán-szél és a Mocsáros út közötti terület. Másik neve: Polétár, *Külső-Éspán-széil* 'a Cigánytól keletre eső rész', *Éspánszéili út*: hivatalos neve: Bem utca. Az egykori ispán termőterülete volt.

Jakab sor 'utca a falu északi részén'. Ejtése: *Jakabok sora*. 1864: *Jakabsor*. Az utcát az ott lakó Jakab családokról nevezték el. Hivatalos neve: Bethlen Gábor utca.

Juhusztató 1843: *Juhúsztató*. A Hór-patak mellett fekvő tavacska volt, a falun kívül, a Bogács felé eső részen. Emlegették Birkaúsztatónak is.

Kanheverés 'a Szénégetővel párhuzamos hegyoldal, legmagasabb pontja 501 m'. 1788: *Kan heverés*, 1844: *Kanheverés*. A vaddisznók kedvelt tartózkodási helye volt, innen a neve. Részterülete: 1858: *Kan heverés lápa* 'a Kanheverés-völgy felső része'. Mai további részterületei: *Kanheverés-fertő* 'dagonya a Kanheverés-völgyben', *Kanheverés-völgy* 'a Kanheverés tövében fekvő völgy'.

Kántor-domb 1853: *Kántor domb*. A mai templom épült rá. Egykor a kántorlakás mellett feküdt. Ma már nem élő elnevezés.

Karácsony tisztása 'a Mész-árnyéktól északra fekvő, régen füves, ma erdős terület'. Ejtése: *Karácson tisztássa*. 1844: *Karácsony tisztásán*, 1859: *Karácsony tisztása*. Részterületei: 1788: *Karatsony lápa*, 1844: *Karácsonyitisztása alja*. Feltehetően a terület személynévtől kapta a nevét. Valószínűleg egy Karácsony nevezetű erdőmester lehetett a névadó. A későbbről adatolható karácsonyfához semmi köze sincs. A tisztás jelentése: 'füves, de nem legelőnek használt terület'.

Kecskor 'a Mész-árnyék délnyugati részén levő hegyoldal a Berezd-oldalig'. Ejtése: *Kēcskor*. 1788: *Kecske orom*, 1820, 1841: *Ketskor*, 1846, 1848: *Kecskor*, 1864:

Kecskeorr. A Kecskeorom szó összerántásából keletkezett még a 19. században a *Kecskor* elnevezés. A néphagyomány szerint kecskelegelő volt ott. Részterülete: 1839: *Ketskor lápa* 'északnyugat irányú, ellaposodó völgy. Mai részterületei még: *Kecskor-orum* 'a Kecskor legmagasabb része, 318 m', *Kecskor útja* 'a Kecskorba vezető dűlőút'.

Kenderföld 'a Fehéres aljától a Falukútig terjedő, enyhe lejtésű terület'. Ejtése: *Kendërföüd*. 1842, 1843: *Kenderföld*, 1848: *Kenderföld*. Eredetileg kendert termesztettek itt, de a 20. század közepén már felhagytak vele. Ekkor burgonyát ültettek ide, s lett a neve *Kompriföüd*.

Képszer 'a faluból északra menve a műút két oldalán elterülő dombos szántó'. 1841, 1842, 1843, 1859: *Belső képszer* 'a műút keleti, a patakra lejtő oldala', nevezik Kis-képszernek is, 1841, 1842, 1843, 1848, 1859, 1864: *Külső képszer* 'a műút nyugati, dombos oldala', nevezik Nagy-képszernek is. A *kép* szónak a régiségben volt 'szobor' jelentése is, a *szer* pedig olyan területet jelöl, amely a faluhoz közel esik. Ezen a területen tehát még a reformációt (1576) megelőző időben valamelyik szentnek a szobra állhatott, és erről kapta elnevezését ez a terület.

Kerek-hegy 'bükkzsérci műút nyugati oldalán levő domb, szántó'. 1842, 1843, 1848:, 1864: *Kerekhegy*, 1859: *Kerek hegy*. Nevét alakjáról kapta. Mai részterülete: *Kerek-hegy-árnyék* 'a Kerek-hegy északi oldala'.

Keserűalma-völgy 'észak-déli irányú, a Hór-patakba torkolló völgy a Fidóctól északra'. Ejtése: *Keserőüjalma-vöügy*. A 18. század vége, 1864: *Keserű alma völgy*. Nevét a *keserűalmától* (latin nevén *Citrullus colocynthis*, egyéb nevei: epetök, keserű-uborka, mérgestök, sártök) kapta. Keserűnek ugyan keserű, de nem alma. Ez a gyomnövény a Közel-Keletről került hozzánk, és a tökfélékhez tartozik. Szárazságtűrő és mérgező hatású. Kis adagban mint hashajtót használták.

Kocsma 1764: *Cserépfalusi Kortfma*, 1820: *Kortsma*. Urasági kocsma volt a falu belterületén. Pontos helye nem ismeretes.

Kósik sor 'utca a falu északi részén'. Hívták Zsérci útnak is, ma: Arany János utca. Elnevezését az ott lakó Kósik nevű családoktól kapta.

Körtvélyes-lápa 'a Karácsony tisztásától keletre fekvő lápa'. Ejtése: *Körtéis-lápa*. 1859: *Körtvélyes lápa*. Nevét az ott levő vadkörtefáktól kapta. A Körtvélyes név ma már nem él, csak a Körtés.

Kőistálló 1784: *Kő Istállónál*. Urasági istálló lehetett. Talán apaállatokat tartottak benne. Valószínűleg a falu valamelyik szélén állott.

Közép-szék 'a Fiók-lápától délre déli kitettségű hegyoldal, legmagasabb pontja 581 m'. 1771: *Közép hegy*, 1820, 1844: *Közép Szék*, 1864: *Középszék*. Részterülete: 1788: *Közép szék lápa*, 1820: *Közép Lápárul* 'a Hór-völgybe torkolló kelet-nyugat irányú lápa'. Mai részei még: *Középszék-fertő* 'dagonya a Közép-szék területén', *Közép-szék-orum* 'a Középszék sziklás csúcsa', *Közép-szék teteje* 'a Közép-szék legmeredekebb része'. A *közép* elnevezés arra utal, hogy Cserépfalu erdeinek a közepén van, a *szék* szó egykori jelentése: 'mocsaras hely' volt.

Kukukk sor 'a Kossuth és a Váraljai utcákat összekötő utcácska'. 1864: *Kukuk-sor*. Ezután több neve is volt: *Ubickóu köz*, *Zsidó köz*, *Përe köz*. Eredetileg a Kukukk ragadványnevű Hüvelyes család lakott ott. Az Ubickó, a Pere is ragadványnév (Mizser), a Zsidó azért, mert ott állott Grünbaum (cserépiül: Gimbarom) vegyesboltja az 1920–30-as években.

Kupán 'az Oslától délre fekvő észak–déli irányú sziklás hegyvonulat, legmagasabb pontja 535 m'. A tetején harang alakú tisztás volt. Ejtés: *Kúpá*. 1788: *Kupán*, 1820, 1844, 1848: *Kupány*. Része: 1848: *Kupány kövese* 'a Kupán kőomlásos része'. Mai további részei: *Kupán-fark* 'a Kupán déli része', *Kupán-tető* 'a Kupán legmagasabb pontja'. Nevét a *kupán* nevű virágról kapta, latin nevén: *Nymphaea alba*, egyéb nevei: bubolyka, huponyag, lapinta, lilomrózsa, tavirózsa, töking, tündérrózsa, vízikorsó, vízililiom, vízirózsa, vízivadtök. Egykor tehát a Kupán valamelyik részén tónak vagy legalábbis vizenyős területnek kellett lennie. Így az elnevezés meglehetősen régi.

Kurta-bérc 'dél–délkelet irányú hegyoldal a Szarba-omortól keletre'. 1788: *Kurta bértz*. Nevén onnan kapta, mert alacsonyabb, mint a szomszédos hegyek.

Kút-hegy 'a Horlaposa alsó és a Kút-hegy-árnyék közötti, 382 m magas hegy'. 1771: *Kutthegey*, a 18. század vége: *Kút hegy*, 1820: *Kut Hegy*, 1864: *Kúthegey*. Részai: 1788: *Kút völgy*, 1820: *Kut völgy*, 1864: *Kútvölgye* (szőlő) 'szőlőterület a Kút-hegy alatt két forrással', ejtése: *Kút-vőüggvi*. További mai részei: *Kút-hegy-árnyék* 'az Úrszeleje keleti lejtésű oldala, a panak kevéssé van kitéve', *Kút-völgy alsó/felső-kiskút* 'két forrás a Kút-völgyben, *Kút-völgyi-patak* 'a Kút-völgyön végigfutó patak'. A terület a völgyben található két bővizű forrástól („kiskúttól”) kapta a nevét.

Kvártélyház 1766: *Kvártély-ház*, *Qvartély ház*. 1766–1768 között katonaságot álmomásoztattak itt. Nagyon sok kellemetlenséget okoztak a falusiaknak. Helyét ma már nem lehet megállapítani.

Lejtő-lápa 'észak–déli irányú lápa, Cserépváraljával határos'. 1864: *Lejtőlápa*. Nevét lejtősségéről kapta. Mai részterületei: *Lejtő-kút* 'ítatókút a Lejtő-lápán', *Lejtő-om* 'a Lejtő-lápa felső része'.

Magas-tető 'a Bácsvárral határos 654 m magas hegy'. Ejtése: *Magos tető*. 1820: *Magos Tető*, 1841, 1864: *Magostető*, 1844: *Magas tető*. Nevét onnan kapta, mert magasabb, mint a környező hegyek.

Magyalos 'az Alsó- és Felső-Magyalos összefoglaló neve'. A 18. század vége: *Magyalos rét* 'tisztás volt a Magyalos valamelyik részén'. Mai részterületei: *Alsó-Magyalos* 'a Móhalma nyugati oldalának déli része', *Alsó-Magyalos-lápa* 'a Móhalmába torkolló lápa', *Alsó-Magyalos-tető* 'az Alsó-Magyalos legkiemelkedőbb része', *Felső-Magyalos* 'a Móhalmától nyugatra esik', *Felső-Magyalos-lápa* 'kelet–nyugati irányú lápa', *Felső-Magyalos-tető* 'a Felső-Magyalos legmagasabb része'. A terület névadója a *magyal* volt, melynek latin neve: *Ilex aquifolium*, amelyet neveztek még krisztustövisnek is. Ez a feltűnőbb, és nem a magyalfa, más néven molyhos tölgy (*Quercus pubescens*), mely a cserépi erdőterület több részén is honos.

Mákszem-kiskút 'forrás a Mákszem hegy keleti oldalában', maga a hegy Bükkzsérchez tartozik. 1844: *Mákszem kis kút*. A kiskút jelentése: 'forrás'. Mai részterülete: *Mákszem-kiskút-lápa* 'az Odorvártól északkeletre induló lápa'.

Malom 1764: *Cserépi malom*, 1820: *Cserépi Malom*, *Lisztelő Malom*, *Malom* (2 kövű 3 kerekű). Két malom is volt. Egyik a Hór-völgy bejáratánál, a másik a falu déli részén az Alsó-rét szomszédságában. Szárazabb időkben egyik sem működött. A Lisztelő malom mellett az egyik malom valószínűleg fűrészmalom volt.

Malom vize 1864: *Malomvíz*, *Malomvize*. A falu alsó részén kétkerekű malmot hajtott.

Malom-völgy 'a Csurdókával szemközti, jól termő terület'. 18. század vége, 1814: *Malom völgy*, 1841: *Malommegi völgy*, 1843: *malommegi völgy*. Részai: 1841:

Malommegi tető 'a terület legmagasabb része'. 1841, 1842: *Malom megvölgy oldal* 'terület enyhe lejtője', 1864: *Malommegi rét* 'kis rét a Malom-völgyben'. A terület az egykori vízimalmáról kapta a nevét. A *meg* szó jelentése: 'valaminek a hátsó, mögöttes része'. A Malom-völgy egy része be van építve.

Mészárszék 1820: *Mészárszék, Mészár Szék*. A belterületen levő urasági mészárszék volt, melynek pontos helyét nem ismerjük.

Mész-hegy 'Cserépfalutól északra kelet–nyugati irányba húzódó hegyoldal, tetején legelővel'. 1848: *Mész hegy*. Részei: 1841: *Mészallya* 'a Mész-berekkel azonos', 1820: *Mész Árnyék*, 1848: *Mészárnyékán*, 1859: *Mész árnyéka*, 1864: *Mészárnyék* 'délnyugati kitettségu hegyoldali szőlő', 1834/5: *Mészárnyék kövese* 'a Mész-árnyék köomlásos része'. Az *árnyék* szó a napnak kevésbé kitett részt jelöl. 1842: *Mész berek*, 1843, 1848: *mészberék* 'a Belső-Ispán-szél és a Berezdalja közötti terület', 1841: *Mész berke allya* 'a Mész-bereknek a patakhöz közeleső része', 1770: *Méß oldal promonhorium*, 1788: *Mész oldal szőlő*, a 18. század vége, 1859: *Mész oldal*, 1848: *Mészoldal*, 1864: *Mészoldal* 'a Mész-hegy északi oldalán levő szőlőterület', 1859: *Mész tető* 'a Mész-hegy fennsíkja'. Mai további részei: *Mész-árnyéki híd* 'kőhíd a Hidegkút vizén', *Mész-berki gödör* 'a Hideg-kúttól a falu északi részéig húzódó árok', *Mész-berki-patak* 'patak, amely a Mész-berken folyik át, és a Hór-patakba torkollik'. A terület nem a mészkőről kapta a nevét, hiszen az ott nincs, hanem a kőporról, amelyet mészpornak is neveztek, és ezen a helyen meg lehetős gyakoriságu.

Miklós luga '682 m magas hegy Cserépfalu, Kács és Kisgyőr határában'. 1248: *myklousluga*. 1864: *Miklősluga*. Részterületei: 1788: *Miklós hegyesse*, 1820: *Miklós Luga Óld*, 1844: *Miklós luga oldal*, 1844: *Miklós luga verő* (déli, napos oldal). Részterületei Cserépfaluban: *Miklós-lyuk-tető*, *Miklós-lyuk-verő*, Kácson és Kisgyőrben: *Miklós-lyuk-tető*. Mindhárom községben Miklós lugának vagy Miklós lügának ejtik. A Miklós luga egykori jelentése: 'Miklós nevű ember rétje'. A szláv eredetű (nem szlovák!) lügát tudakos etimológiával hivatalosan lyukra változtatták, pedig az 'barlang'-ot jelent.

Mirhó-nyak 'az Alsó-Csákány és a Vereskő-völgy közötti nyereg alakú gerinchajlat 512 m magasságban'. 1788: *Mirkó nyaka*, 1844: *Mirhó Nyak*. A *mirhó* jelentése: 'víz-levezető árok, vadvizés terület', a *nyak* pedig térszíninformát jelöl: 'két hegyet összekötő keskeny hát'.

Mocsáros-fertő 1844: *Mocsáros fertő*. Ma Mocsáros-háznak nevezik, a Szár-hegy közepén 365 m magasságban levő erdésztelepülés. Innen indul a *Mocsáros út*, amely az Ispán-széli útb torkollik, majd a faluba vezet.

Móhalma 'a Mocsáros-háztól a Gesztenyész-nyakig húzódó hegyvonulat, 673 m magasságban'. Ejtése: *Móuhalma*. 1788: *Mohalom*, 1820: *Mók Halma*, 1826–1830: *Mohalma*, 1844, 1864: *Móhalom*. Részterületei: 1788: *Mohalom allya* 'a Móhalma alsó része', 1788: *Mohalom hegyesse* 'a Móhalma felső része'. További mai részei: *Alsó-Móhalma* 'a Móhalma délnyugati része a Mocsáros-ház felé', *Alsó-Móhalmi-tető* 'az Alsó-Móhalma legmagasabb része, 634 m', *Felső-Móhalma* 'a Móhalma északnyugati része a Vékony-bércig', *Móhalma-fark* 'a Móhalma és a Belyvács-völgy találkozásánál levő elkeskenyedő hegyorom'. Összetett szó: 'egy Mók nevű ember halma'. A 18. század második felében élt Cserépfaluban egy Mók Gergely nevű ember. Az ő tulajdona lehetett ez a rész. Az elnevezés tehát nem régibb a 18. század második felénél.

Nádas 'a Nyomó és a Dóc-part közötti mocsaras rész'. 1771, 1841, 1842, 1843, 1864: *Nádas*. Mai részei: *Nádasi kiskút* 'a Dóc keleti lábánál levő forrás', *Nádas-oldal*

'a Nyomó-szakasz nyugati oldala'. A község lakosai innen nyerték tetőfedéshez a nádat egykor.

Nagy-oldal 'meredek oldal a Tardi-hegytől észak felé'. 1864: *Nagy oldal*. Nevét a hosszan elnyúló területéről kapta.

Nagytiszta 'a Nagy-oldal felett levő tisztás rész'. 1848: *Nagytiszta*. A bokroktól megtisztították, innen a neve. Már nem élő elnevezés.

Nagy utca 'a falut észak–déli irányban átszelő út'. 1857: *Nagy utca*. Ma: Kossuth Lajos út.

Nyomó 'a falutól nyugatra levő keleti fekvésű hegyoldal, szőlőterület, nyugatra eső egy része Bükkzsérhez tartozik'. 1770: *Nyomo promonthorium*, a 18. század vége: *Nyomó hegy szőlő*, 1864, *Nyomó*, *Nyomó hegy*. Részterületei: 1820: *Óreg Nyomó tető* 'a Nyomó nem művelt részének a teteje', 1820: *Óreg Nyomó allya* 'a Nyomó nem művelt részének az alsó része', 1832, 1841, 1843, 1846, 1848: *Nyomó oldal* 'meredek hegyoldal a Nyomó nyugati oldalán. További mai részterülete: *Nyomó-szakasz* 'észak–déli irányú kisebb hegy a Fidőcig'. A néphagyomány az tartja, hogy a „Nyomó csak úgy nyomja a mustot”. Ebből kiindulva valószínűleg azt is jelenti, hogy a Nyomó aljában egy olyan helynek kellett lennie, ahol a mustot sajtolták, és innen vitték a pincékbe. Ez lehet az elnevezés alapja.

Odor-vár '545 m magas sziklás hely, tetején kevés rommal az Oszla fölött'. Ejtése: az *Óudor*. 1820: *Ódorvár*, 1844: *Odorvár*, 1851: *Ódor várának*, 1864: *Ódorvára*, *Odorvár*. A néphagyomány szerint a husziták építették. Valójában már előbb megvolt a vár. 1337-ben *Oldruh*-nak hívták. Ez pedig a német Oldarich 'Ulrik' név alakváltozata. Ebből szabályos hangfejlődéssel keletkezett a mai *Ódor* alak. Nyelvtörténetileg ez a helyes, és nem a hivatalos Odor, melyet a székelýföldi *odor* 'üreg, odú' szóból próbáltak levezetni tudákos etimológiával. Így az Odor-vár jelentése nem 'üreges vár, hanem Ulrik-vár'. Nevezetessége még a benne feltárt, Hajnóczy nevét viselő cseppkőbarlang. Részai: *Ódor-kiskút* 'forrás az Odor középső részén', 1844: *Odor lápa* 'kelet–nyugati irányú lápa az Odor-hegy tövében', *Odor-hegy* 'kelet–déli irányú sziklás hegyvonulat, a nagyobb része Bükkzsérhez tartozik'.

Oszla 'rét és erdészház a Hór-völgyben az Odor-vár alatt'. 1788: *Oszlán rét*, 1841, 1844: *Oszla rét*, 1842: *Oszla*. Részterülete: 1842: *Külső Oszla* 'az Oszla keleti része'. Az *Oszla* név a szlávból (feltehetően a szlovákból) való: *osla* 'fenőkö'. Ez pedig nem más, mint a közelben levő Fénkö szó szerinti fordítása. Az egykori oszlai munkásszállásban tájházat rendeztek be.

Ökörütő 'kelet–nyugati irányú meredek erdei út, a Hór-völgyből a Perpácra vezet'. 1844: *Ökörütőn*, 1848, 1859: *Ökörütő*. Arról kapta a nevét, hogy az ökröket nagyon ütni kellett, hogy a szekér feljusson a Hór-völgyből a Perpácra.

Őr-hegy¹ '270 m magas domb a falu nyugati részén, keleti oldalán temetővel'. 1771, 1820, 1841, 1842, 1844, 1848, 1859, 1864: *Őrhegy*. A néphagyomány szerint valósággal őrzi a falut. Ez igaz is, mert kelet, dél és nyugat felé jó kilátás nyílik a tetejéről. Régebben május elsején őrtüzeket gyújtottak rajta. Csak egy része művelhető. Részai: 1848: *Őrhegy oldal*. Az Őr-hegy keleti oldalán van az Ócska temető és az Új temető. Mindkettő betelt. Szólás is van róla: *A Zőür-hëgyre nem mënünk, csak visznek*.

Őr-hegy² 647 m magas hegy a Közép-szék és a Baglyas között'. 1788, 1864: *Őrhegy*. A tetejéről jó kilátás nyílik, belátni onnan az erdei utakat is. Részai: *Őr-hegy-kiskút* 'forrás az Őr-hegy oldalában', *Őr-hegy-tisztás* 'tisztás az Őr-hegy déli oldalában'.

Pap kútja 1640: az *Pap kuttyanal* („Kaßallo réth”). Nem tudjuk, hogy hol volt, de azt igen, hogy rét volt körülötte. Vö. *Pap rétje* (Rét a.).

Parókia 'paplak'. 1754: „A *Parochia* és az eskola fából épültek és illendő gondviselés alatt vannak”, 1789: „ahol most a *Parochia* van”, 1842, 1848: *Parochia*. A mai parókia helyén állott, melyet 1877-ben az utca felé kibővítettek.

Pást 'legelőterület a község nyugati részén'. A 18. század vége: *Pást*. Mai részei: *Kis-pást*, a faluhoz közelebb esik, *Nagy-pást*, a falutól távolabb esik. A *pást* szó jelentése: 'fátlan, gyeptes terület'.

Perpác 'az Ökörütőtől délre nyugat–délkeleti irányú hegyvonulat 348 m magasan'. Ejtése: *Përpác*. 1771: *Perpács*, 1788, 1859: *Perpázt*, 1844: *Perpácson*. Részterületei: 1848: *Perpác oldal*, *Perpác kőporossa és tava* 'a Perpác kőporos teknője, melyben csak esős időben van víz'. Mai részterületei még: *Perpác-farazat* 'a Perpác déli része', *Perpác-legelő* 'legelő a Perpác keleti oldalán'. Valószínűleg keleti szláv eredetű: a perepasz 'legelő' szó korai átvétele. A Perpác az iskolai kirándulások színhelye is volt.

Piac 'a mai templom déli részén fekvő kis tér'. 1864: *Piarcz*. Ejtése: *Pijac*. Eredetileg nem a piac tartására vonatkozott, hanem központi fekvésére.

Picsódor 'a Hór-völgybe torkolló délnyugat–északkeleti irányú lápa az Odor mellett'. 1788: *Picsa oldal lápa*. Ejtése: *Picsóudor*. Mai részterülete: *Picsódor-kiskút* 'forrás a lápa északi oldalán'. A név először szóösszevonással alakult: *Picsa oldal* > *Picsódal*, majd a közel levő Ódor analógiás hatására lett Picsódor. A *Picsa-oldal-lápa* jelentése: 'kis oldal(só) lápa'.

Piliske '504 m magas terület a Kupán és a Galyák között'. 1788, 1841, 1848, 1864: *Piliske*. A *Piliske* név jelentése: 'kopasz hegy'. Részterületei: 1834/5: *Piliske árnyék* 'a Piliske délkeleti része 500 m magasan, azonos a mai Kis-Piliskével', 1848: *Piliske kövese* 'a Piliske kőomlásos része'. További mai részterületei: *Piliske fertő* 'agyaggödör a piliskei út déli oldalán', *Piliske-kiskút* 'időszakos forrás a Piliskén'.

Pincesor 'a mai Berezdalja utcán levő pincék', 1811: *Pincze sor*, 1864: *Pinczesor*, 1857: *Felső Pincze sor*. A Felső jelzőből következik, hogy a 19. század közepén már megvolt a Váraljai utcában levő *Alsó-pincesor* is.

Rét 'négy rét összefoglaló neve'. 1. Alsó-rét 'a falu déli részén, a Hór-patak mellett rét'. 1841: *alsó rét*, 1842, 1843, 1848, 1859, 1864: *Alsó rét*. 2. Felső-rét 'a Mocsáros úttól keletre a Berezd aljáig húzódó sík terület'. 1841, 1842, 1843, 1848, 1859: *Felső rét*. 3. Kis-rét 'a Füzér-kőtől délre a Hór-patak jobb partján levő dombos rét'. 1788, 1841, 1842: *Kis rét*. Nevével ellentétben nem éppen kicsi (3-4 hektár). 4. 1754: *Pap réttye*. Pontos helye nem ismeretes.

Savós-kút 'kút a Berezdalja utcában'. A 18. század vége: *Savás kút rét*, 1814: *Savos Kút eleje*. Nevét onnan kapta, mert savószínű a vize.

Simon bikkese 1788: *Simon bikkese*. Feltehetően a később Simonszeninek nevezett résszel azonos. Bükkfákkal benőtt terület lehetett.

Simonszeni 'az Alsó- és Felső-Simonszeni összefoglaló neve'. 1864: *Simonszeni*. Mai részterületei: *Alsó-Simonszeni* 'a Magas-tetőtől keletre húzódó hegyvonulat', *Alsó-Simonszeni-lápa* 'a terület déli részén a Vata-völgybe torkolló lápa', *Felső-Simonszeni* 'észak–északkeleti irányú hegyvonulat', *Felső-Simonszeni-lápa* 'a terület déli részén a Vata-völgybe torkolló lápa'. A Simonszeni jelentése: 'egy Simon nevű ember szénégető helye'. A Simon mind családnévként, mind ragadványnévként is ismeretes.

Sós-kút 'észak–dél–délnyugati irányban húzódó gerinc az Őr-hegytől északkeletre'. 1820: *Soós kut*, 1866–1830: *Soos kut*. Részterületei: 1788: *Sós kút lápa* 'a Sós-kút és a Gábor-kő közötti lápa', 1788: *Soós tető*, 1788: *Soós tető orom*, 1864: *Sóskutorom* 'a Sós-kút legmagasabb része, 532 m', Mai további részei: *Sós-kúti-fertő* 'dagonya a Sós-kút-nyaknál', *Sós-kút-nyak* 'enyhe hajlat a Sós-kúton', *Sós-kút-orom-farazat* 'a Hidegpataka bal oldalán húzódó gerinc'. A névadó Sós-kútnak már nyoma sincs. Ásványvizes forrás lehetett még a 18. században.

Suba-lyuk 'barlang a Hór-völgy elején a nyugati oldalon'. Ejtése: *Subajuka*. 1851, 1864: *Subalyuka*. Népi magyarázat szerint a juhászok esős idő esetén ide húzódtak meg nyájaikkal, és a subájukra telepedtek. Valójában egy Suba Lukács (becenevén: Luka, melyet Jukának ejtettek) nevű 19. század elején élt szegénylegényről nevezték el. Mai nevét tudákos etimológiának köszönheti, mondván, hogy a lyuk jelentése a Bükkben: 'barlang'. Országos hírnévre tett szert, amikor 1932-ben az ásatások során itt a neandervölgyi ősember maradványaira bukkantak. A második világháború végéig Mussolini-barlangnak nevezték. Cserépfaluban van a Suba-lyuk múzeum. Az egyéb mondákat l. Targyurka alatt!

Sut 'déli kitettségű erdő, régen szőlő a Fénkőtől délre'. 1834: *Sutt*, 1859: *Sut*. Mai részterületei: *Suti ház* 'romos épület a Sutban', *Sut-rét* 'a Sut-völgy alja', *Sut-völgy* 'észak–déli irányú, enyhe lejtésű völgy'. A *Sut* név jelentése: 'félreeső hely, zug'. Igaz is lehet, mert a bükkzsérci határszélen fekszik.

Szállás 'a község délkeleti részén levő sík terület'. 1771: *Szállás*. Mai neve: *Szállás alja*. A Szállás név jelentése: 'ideiglenes települési hely'. Magyar jövevényszóként megvan a ruszinban és a szlovákban is.

Szarba 'észak–északkelet irányú hegyoldal a Közép-szék és a Felső-Csákány között'. 1788, 1820, 1864: *Szarba*. Részterületei: 1788: *Szarba kövese* 'a Szarba kőomlásos része', 1788: *Szarba lápa*, 1820: *Szarba Lápa* 'a Hór-völgybe torkolló kanyargós lápa', 1788: *Szarba orom*, 1844: *Szarba orrom* (így!) 'megmászhatatlan sziklaormok a Szarba-gerinc tetején'. További mai részei: *Szarba-fertő* 'dagonya a Szarba-lápa mellett', *Szarba-tető* 'a Szarba legmagasabb pontja'. A szarv szónak volt *szarva* alakváltozata is, amelynek egykori jelentése: 'vízmeder, völgy, szarvszerűen elágazó rész'. Ezek szerint ez a terület a Szarba-lápáról kapta a nevét.

Szár-hegy '555 m magas hegy, tetején tisztással, a Mocsáros-háztól északra'. 1788, 1826–1830, 1841, 1864: *Szárhegy*, 1820: *Szár Hegy*. Részai: 1788: *Szárhegy farka*, 1844: *Szárhegy fark* 'a Szárhegy nyulványa', 1820: *Szár Lapossa*, 1864: *Szállapossa* (megfelel a helyi ejtésnek) 'a Szár-hegy dél felé ellaposodó része', 1788: *Szárhegy tető* 'a Szár-hegy legmagasabb része'. További mai részterületei: *Kis-Szár-hegy* 'a Mocsáros-háztól keletre fekvő észak–déli irányú hegyoldal', *Nagy-Szár-hegy* 'a Kis-Szár-hegytől keletre eső, 564 m magas hegy'. A *szár* szó egykori jelentése: 'kopasz, tar' volt, azaz: Kopasz-hegy. A tetején levő tisztásról nevezték el a hegyet.

Széles-pallag 1841, 1842: *Széles pallag*. Nem tudjuk lokalizálni. Mindenesre a nyomásos gazdálkodás emlékét őrzi. Persze, az is lehet, hogy nem földrajzi név, csak helymeghatározás.

Szélfűves-tető 'a Balóca alatt levő szántó'. 1841: „*Szélfűves tető* melly balyostyának is neveztetik”. 1842, 1843: *Szélfűvestető oldal*. Nevét a *szélfű* (latinul: *Mercurialis annua*) tarackos gyomnövényről kapta. A szélfű főzete hashajtóként volt használatos.

Szénégető 'L alakban elnyúló erdőrész 513 m magasan'. 1820, 1841: *Szénégető*. Részai: 1788: *Szénégető tető* 'a Szénégető legmagasabb része', 1846: *Szénégető fark* 'a

Szénégető déli része'. További mai részterülete: *Szénégető-lápa* 'két lápa is a déli és délnyugati részen. Már a 18. században is szénégetés folyt itt. A nevét innen nyerte.

Szilfa 'Bogácsal határos szántóterület'. 1248: *zylag* [egykori ejtése: *szilágy*], 1864: *Szilfa*. A 13. században szilfaerdő állt itt, de 1864-ben már csak egyetlen fa maradt meg. Ez a famatuzsálem a 20. század legelején száradt ki.

Szurdok 'a bükkzsérci műút és a Nyomó-szakasz közötti szántó'. 1814, 1841, 1843, 1859, 1864: *Szurdok*. A *szurdok* szó jelentése: 'mély, szűk, meredek oldalú völgy'.

Tamás-szék 'a Belyvács-völgy nyugat-északnyugati oldala' 1788: *Tamás széki*, 1820, 1844: *Tamás Szék*, 1864: *Tamásszéki oldal*. Mai hivatalos neve: *Tamás-széki-oldal*. Jelentése: 'egy Tamás nevű ember vizenyős, szikes területe'. Tamás vezetéknevű ember nem élt a faluban, de a Tamás mint keresztnév gyakori volt a 18–19. században, sőt ragadványnévként ma is megvan (Lukács). Bár az is lehet, hogy egy Tamás családnevű erdőmesterről nevezték el ezt a területet.

Tardi-hegy 'nyugat-délnyugati kitettségű domb a bogácsi út mellett'. A 18. század vége, 1832, 1841, 1843, 1848, 1859, 1864: *Tardi hegy*. Részterülete: a 18. század vége: *Tardi hegy oldal* 'Tardi-hegy nyugatra néző oldala'. Az elnevezés legkésőbb az 1600-as évek végén keletkezett, mert akkor volt Cserépfalu Tarddal határos. Ma már Cserépváraljával szomszédos.

Tar Gyurka 'kisebb, eltömődött barlang a Suba-lyukkal szemközti hegyoldalban'. 1851, 1864: *Targyurka* (ma is így ejtik). A néphagyomány szerint Suba Lyuka és Tar Gyurka édestestvérek voltak, de megharagudtak egymásra, és szétváltak, és a szemközti oldalon éltek tovább. A másik monda szerint az egri várnak a rejtekútjai voltak itt. A 19. század elején élt Tar György (becenevén: Gyurka) szegénylegény szállása volt ez a meglehetősen eltömődött barlang.

Tégla-ház 1820: „*Tégla Égető kemencze a Rét szélébe*”, 1841: *Tégla ház*. Urasági tégláégetés is volt a faluban a Hór-patak mellett a község déli végének közelében.

Templom 1640: *Templomoknak*, 1754: „Vagyon Szép Kő *Templom*”, 1783: *Templomoknak* 'templomuknak', 1789: *Templom*. Az 1640. év előlőről csak közvetett adatok vannak. Részei: 1842, 1848: *Templomtér és kert*. Ezek az adatok a régi templomra vonatkoznak, amelyet 1899-ben elbontottak. Az új, 1898. november 20-án felavatott templom mellett is van *Templom-kert*.

Tiszt-ház 1766: *Tiszt Ház*. A falun belül volt. Az 1766–1768 között itt állomásozó katonák tisztjének volt a lakása. Többet nem tudunk róla.

Töbör 'mély víznyelő a Szár-völgy végén'. 1788: *Töbör*. Jelentése: 'a dolinánál kisebb, tölcser alakú karsztos mélyedés'.

Tőkés-tó 'a Bogár-hegy és a Galya alja találkozásánál levő teknőszerű völgy'. Ejtése: *Töükéis-tau*. Esős időkben megáll benne a víz, csak a tőkék állnak ki belőle.

Turbucka 'homokos talajú lapos terület a Kerek-hegy mellett'. 1848: *Turbuczka*. A néphagyomány azt tartja, hogy mivel a nyáj ott legelt, a disznók buckákat turkászoltak. Az lehet, hogy turkászoltak, de így nem lehet földrajzi név. Valószínű, hogy a Turbucka (azaz kopasz bucka) szó az elnevezés alapja. A Zemplén megyei Nagykövesd határában is van egy Turbucka nevű helynév.

Túri sós 'az Oslától északkeletre eső, a Hór-völgyre lejtő lápa az Alsó-Csákányban'. 1864: *Turi sósza*. Jelentése: 'egy Turi nevű ember sziksós erdőterülete'. Turi talán erdőmester lehetett.

Tyúkszar utca 'falu keleti részén levő rövid utca'. 1864: *Tyukutcza*. A lejegyző nyilván eufémiából írt Tyúk utcát a Tyúkszar utca helyett, mai népi neve is ez. Eredetileg Tyúkszer utca lehetett a neve, amely a falu (nemcsak Cserépfalu!) szélső utcáját jelölte. Hivatalos neve: Hajnal utca.

Új sor 'az Alsó-pincesorból nyíló rövid utca'. 1814: *Ujsorosi*, 1864: *Újsor*. Az 1800-as évek elején kezdtek oda építkezni.

Úrszeleje 'a Mákszem déli oldalán levő szőlőterület'. Ejtése: *Úrszeleji*. 1770: *Urak szöllője allya promonthorium*, 1771: *Urak szöllője allya*, 1820: *Úr Szölleje*, 1864: *Úrszeleje*. Mai részterületei: *Úrszeleje-árnyék* 'az Úrszeleje délkeleti kitettségű oldala', *Úrszeleje-orum* az Úrszeleje északnyugat–délkeleti kitettségű gerince'. Az évszámok szépen mutatják kialakulásának folyamatát. A néphagyomány szerint a papoké volt és talán a kántoré.

Ürgés 'dél nyugati kitettségű domboldali szántó a falutól délre'. 1843: *Ürgés oldal*, 1859: *Ürgés oldal*. Részterülete: 1841: *Ürgés oldálnak allya*. Sok ürge lehetett ott, ettől kapta a nevét.

Vadaskert 1764: *Vadas kerthez*. Urasági vadaskert volt a Magas-tető környékén. Nem azonos a falu nyugati részén fekvő Vadaskerttel.

Vata-kút 'a Szénégetőtől keletre bővizű forrás a Vata-völgy keleti oldalán 434 m magasságban'. 1788, 1844: *Vata kút*. A Vata nyilvánvalóan személynév, valószínűleg az egyik erdőmester neve lehetett. Részterülete: *Vata-völgy* 'északnyugat–délkeleti irányú völgy közel a Mocsáros házhoz'. A völgy a kúttól kapta a nevét.

Vereskő-völgy 'észak–déli irányú 3-4 km hosszú sziklás völgy a Kecskés-Galyától nyugatra'. 1788, 1859: *Veress kő völgy*, 1848: *Vereskővölgy*. Részterülete: 1848: *Veres kő-völgyi vízjárás*. Köve ugyan fehér mészkő, de talaja vörös agyag, ettől lett vörös a mészkő – innen származik a Vereskő-völgy neve.

Vészverés 'déli kitettségű meredek, köves hegyoldal a Hidegpatakától északra'. 1788: *Vész verés*, 1820: *Vészverés*, 1844: *Víz verés*, 1864: *Véczverés*. A két utóbbi elírt, elhallott adat. A *vészverés* szó jelentése egykor 'elpusztult erdőrészlet' volt. Feltehetően kőomlás következtében pusztul el belőle az erdő. A Bükk turistatérképén Vécs-verő van, nem más, mint tudákos eltorzítás.

Zsilibes-kút 'forrás a Zsilibes-lápa és a Hór-völgy találkozásánál'. Ejtése: *Zsilibés-kút*. Részterülete: 1788: *Zsilyibes völgy*. A *zsilib* jelentése: 'a malom csatornája'. A Hór-völgy elején állt egykor az egyik vízimalom. Mai további részterületei: *Zsilibes-lápa*, azonos a Zsilibes-völgygel, *Zsilibes-orum* 'a lápa fölötti köves hegyoldal'.

IRODALOM

BENKŐ Loránd (főszerk.)

1967–1976 A magyar nyelv történeti-etimológiai szótára I–III. Akadémiai Kiadó. Budapest

Borsod vármegye katonai leírása (1780-as évek)

1990 Miskolc. A Borsod-Abaúj Zemplén Megyei Levéltár kiadása

CSAPODY-PRISZTER Szaniszló

1966 Magyar növénynevek szótára. Mezőgazdasági Kiadó. Budapest

- DELY Károly (szerk.)
1971 Bükk útikalauz. Medicina Könyvkiadó. Budapest
- FÉNYES Elek
1851 Magyarország geographiai szótára, melyben minden város, falu és pusztá
betűrendben körülményesen leíratik I–IV. Pesten
Földrajzi nevek a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár kéziratok térképein I.
1978 Borsodi Levéltári Füzetek 7. Miskolc, levéltári kiadás
- KISS Lajos
1988 Földrajzi nevek etimológiai szótára I–II. Akadémiai Kiadó. Budapest
- KNIEZSA István
1974 A magyar nyelv szláv jövevényszavai I–II. Akadémiai Kiadó. Budapest
- B. LŐRINCZY Éva (főszerk.)
1979–2002 Új magyar tájszótár 1–4. Akadémiai Kiadó. Budapest
- MAÁCSZ Endre
1955 Földrajzi tájszótár. HM. Térképészeti Intézet. Budapest
Magyarország földrajzinév-tára II.
1980 Borsod-Abaúj-Zemplén megye. Budapest. Kartográfiai Vállalat kiadása
- MIZSER Lajos
1977 A helynévkutatás nehézségei. Borsodi Szemle, XXII. 3. szám. 82–84.
Miskolc
1980a Cserépfalu. Magyar Nyelv, LXXVI. 76–79.
1980b Cserépfalu személynévei (1548–1720). ELTE. Budapest
1980c Hór. Névtani Értesítő, 3. 11–14.
1983 Helynevek – személynévekből. Szülőföldünk Borsod-Abaúj-Zemplén, 6.
60–61. Miskolc
1998a Cserépfalu története. In: Összeállította és szerkesztette: NAGY Károly:
Cserépfalu hét és fél évszázada, 11–41. Cserépfalu
1998b Cserépfalu földrajzi nevei. In: Összeállította és szerkesztette: NAGY
Károly: Cserépfalu hét és fél évszázada, 117–126.
2002 Helynévmagyarázatok – 1248. A Herman Ottó Múzeum Évkönyve, XLIII.
555–56. Miskolc
- MÓRÉ Izabella
é. n. Cserépfalu földrajzi nevei. Kézirat, szakdolgozat, Eger
- SZMRECSÁNYI Miklós
1930 Eger és környékének részletes kalauza. Budapest
von THIELE, J. C.
1833 Das Königreich Ungarn III. Kaschau

FORRÁSOK

- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár*, Miskolc
Acta politica Mat. XXII. Fasc. I. No. 87. (1764), Mat. XXII. Fasc. IV. No. 655. (1764), Mat.
IV. Fasc. II. No. 358. (1766), Mat. XXII. Fasc. I. No. 108. (1770), Cserépfalu tago-
sítási iratai. Tekintetes Borsod Vmegyében fekvő Cserépfalu Urbéri Telekkönyve
az összesítés előtt/után (1814–1848). Toldalék (1858)

Magyar Országos Levéltár, Budapest

Urbaria et conscriptiones 231/1 (1771–1822)

A református egyház levéltára, Cserépfalu

Egyházi jegyzőkönyvek (1783–1850), Anyakönyvek (1731–1864)

A Tiszántúli Református Egyházmegye Tudományos Gyűjteményeinek Levéltára, Sárospatak

Protocollum 6. (1640), Protocollum 7. (1754), Cserépfalu (1812–1949), Adalékok a Tiszáninnen ev. Ref. Egyházkerület történetéhez A cserépfalusi ev. Ref egyházközségből (1731–1864)

HISTORICAL ETYMOLOGICAL DICTIONARY OF THE TOPONYMS IN THE CSERÉPFALU AREA

The study presents the toponyms of Cserépfalu and its environs between 1248 and 1864. Most of the cited data comes from the late 18th century and the 19th century. The name of Cserépfalu is also analysed. The origins of most toponyms could be elucidated and interpreted with the exception of three toponyms. Many toponyms were formed from words which are no longer used either in local dialects or in colloquial Hungarian (*Halyagos kukja, Imoly, Kupán*). While the number of toponyms from the settlement's residential area is rare, they do offer an insight into village life, preserving the imprint of conditions two hundred years ago (*Áruló bolt, Hatház, Szállás*). The smaller portion of the toponyms of the outlying area refers to cultivated areas (*Aranygomb, Garázda, Ispán széle*), the greater part to forests, mountains, valleys, etc. The toponyms are quite varied, ranging from the area's animal life (*Baglyos, Cinegés, Farkas-kő*) and plants (*Cseres, Galagonyás, Hárs-kút*) to topographic elements (*Dóc, Gyűr, Mirhó-nyak*), the quality of the soil (*Hármas-fertő, Közép-szék, Vereskő-völgy*) and personal names (*Bekecs, Gábor-kő, Odor*). The toponyms of non-Hungarian origin (*Berezd, Balóca, Galya, Perpác*) were adopted at least six hundred years ago. The toponyms appearing as separate entries have several variants. The date of the occurrences and the modern name are also listed.

Lajos Mizser